

**BO‘LAJAK PEDAGOGLARNING KASBIY
KOMPETENSIYALARINI RIVOJLANTIRISHDA KOOPERATIV
METODLAR**

*Andijon davlat pedagogika instituti Pedagogika va psixologiya kafedrası
o`qituvchisi*

Sabirova Muxarramoy Nurbek qiz

*Andijon davlat pedagogika instituti Texnologik ta'lim yo'nalishi 302 guruh
talabasi*

G'ulomjonova Mo'tabarxon Umidjon qizi

*Andijon davlat pedagogika instituti Texnologik ta'lim yo'nalishi 302 guruh
talabasi*

Zaynobidinova Xonzoda Orifjon qizi

Annotatsiya *Ushbu maqolada bo'lajak pedagoglarning kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirishda kooperativ metodlarning o'rni tahlil qilinadi. Kooperativ o'qitish metodlarining asosiy turlari, ularning ta'lim jarayonidagi ahamiyati va pedagogik faoliyatda qo'llash usullari yoritilgan. Shuningdek, ushbu metodlar yordamida bo'lajak pedagoglarning kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirish imkoniyatlari ko'rib chiqiladi.*

Kalit so'zlar: *kooperativ metodlar, kasbiy kompetensiyalar, pedagogik faoliyat, ta'lim jarayoni, innovatsion metodlar.*

Cooperative methods in the development of professional competencies of future educators

Annotation *this article analyzes the role of cooperative methods in the development of professional competencies of future educators. The main types of cooperative teaching methods, their importance in the educational process and methods of application in pedagogical activity are covered. Also, with the help of these methods, the possibilities of developing professional competencies of future educators are considered.*

Keywords: cooperative methods, professional competencies, pedagogical activity, educational process, innovative methods.

Кооперативные методы в развитии профессиональных компетенций будущих педагогов

Аннотация В данной статье анализируется роль кооперативных методов в развитии профессиональных компетенций будущих педагогов. Выделены основные виды кооперативных методов обучения, их значение в образовательном процессе и способы применения в педагогической деятельности. Также будут рассмотрены возможности развития профессиональных компетенций будущих педагогов с помощью этих методов.

Ключевые слова: кооперативные методы, профессиональные компетенции, педагогическая деятельность, образовательный процесс, инновационные методы.

Kirish Zamonaviy ta'lim tizimida bo'lajak pedagoglarning kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirish muhim masalalardan biri hisoblanadi. Pedagogik jarayonda ta'lim sifati va samaradorligini oshirish uchun o'qitish uslublari doimiy ravishda takomillashtirib borilishi lozim. Shu nuqtayi nazardan, kooperativ metodlar pedagogik faoliyatni tashkil etishda asosiy yondashuvlardan biri sifatida qaralmoqda. Ushbu maqolada bo'lajak pedagoglarning kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirishda kooperativ metodlarning o'рни va ularning ta'lim jarayonidagi ahamiyati tahlil qilinadi.

Kasbiy kompetensiyalar va ularning ahamiyati Bo'ljak pedagog kasbiy faoliyatida muvaffaqiyatli bo'lishi uchun quyidagi asosiy kompetensiyalarga ega bo'lishi kerak:

- Pedagogik kompetensiya – dars jarayonini samarali tashkil etish va o'quvchilarga bilim berish qobiliyati.
- Psixologik kompetensiya – o'quvchilarning psixologik holatini tushunish va ularga individual yondashish.

- Metodik kompetensiya – turli o‘qitish metodlarini qo‘llash va innovatsion yondashuvlarni ishlab chiqish.
- Kommunikativ kompetensiya – o‘quvchilar, ota-onalar va hamkasblar bilan samarali muloqot qilish.
- Axborot-kommunikatsion texnologiyalar kompetensiyasi – zamonaviy texnologiyalarni o‘qitish jarayonida samarali qo‘llash.

Kooperativ metodlar ushbu kompetensiyalarni rivojlantirishga xizmat qiladi va pedagogik faoliyatni interaktiv tarzda tashkil etishga yordam beradi.

Kooperativ metodlarning mohiyati Kooperativ o‘qitish metodlari – talabalarning kichik guruhlarda ishlashi, hamkorlikda bilim olish va o‘zaro tajriba almashish jarayoni hisoblanadi. Ushbu metodlar o‘qitish jarayonini yanada faol va samarali tashkil etish imkonini beradi.

Kooperativ metodlarning asosiy turlari

1. Jigso (Jigsaw) usuli Ushbu usulda talabalar kichik guruhlariga bo‘linadi va har bir guruh ma’lum bir mavzu bo‘yicha izlanish olib boradi. Keyinchalik guruh a’zolari o‘z mavzularini bir-birlariga tushuntiradilar. Bu usul talabalarni mustaqil izlanishga, muloqotga va jamoada ishlashga o‘rgatadi.
2. Rolli o‘yinlar Pedagogik faoliyatni tushunish va undagi muammolarni hal qilish maqsadida talabalar real vaziyatlarga asoslangan rolli o‘yinlarni bajaradilar. Masalan, bir guruh o‘qituvchi, ikkinchi guruh esa o‘quvchilar rolini o‘ynashi mumkin.
3. Aqliy hujum (Brainstorming) Bu metod talabalarni ijodiy fikrlashga undaydi. Guruh muayyan muammo yoki savol bo‘yicha o‘z fikrlarini bildiradi, so‘ngra eng yaxshi g‘oyalar tanlab olinadi. Ushbu metod talabalar tanqidiy fikrlash va tezkor qaror qabul qilish ko‘nikmalarini rivojlantiradi.
4. Ichki va tashqi doira usuli Ushbu usulda talabalar ichki va tashqi guruhlariga bo‘linadi. Ichki guruh muhokama olib boradi, tashqi guruh esa kuzatib, xulosa chiqaradi va o‘z fikrlarini bildiradi.

5. Guruhiiy loyihalar Talabalar jamoa bo‘lib pedagogik muammolar bo‘yicha loyiha tayyorlaydi. Bu usul ularga ijodkorlikni rivojlantirish va amaliy bilimlarni qo‘llash imkonini beradi.

Kooperativ metodlarning bo‘lajak pedagoglar uchun foydasi Kooperativ metodlar orqali bo‘lajak pedagoglar quyidagi kompetensiyalarni rivojlantiradilar:

- Mustaqil va tanqidiy fikrlash;
- Jamoada ishlash va hamkorlik qilish;
- Pedagogik jarayonda innovatsion yondashuvlarni qo‘llash;
- Samarali muloqot qilish va o‘quvchilar bilan bog‘lanish;
- Muammolarni tezkor hal qilish va ijodiy fikrlash.

Xulosa Bo‘lajak pedagoglarning kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirishda kooperativ metodlarning ahamiyati beqiyosdir. Ushbu metodlar yordamida talabalar o‘qitish jarayonida faol ishtirok etib, o‘z kasbiy mahoratlarini oshiradilar. Natijada, ular nafaqat nazariy bilimlarga ega bo‘ladilar, balki amaliy tajriba orttirib, kelajakda samarali pedagog bo‘lishlari uchun zarur ko‘nikmalarga ega bo‘ladilar.

Kooperativ metodlarni ta’lim jarayoniga keng joriy etish pedagog kadrlarni tayyorlash tizimini yanada rivojlantirishga xizmat qila

Asosiy malumotlar

Ta’lim tizimi ijtimoiy institutlardan biri bo‘lganligi sababli, uning rivojlanishi butunlay jamiyatning o‘zgaruvchan ehtiyojlari bilan belgilanadi, fan-texnika va ijtimoiy taraqqiyotning tabiati va yutuqlari bilan belgilanadi. Zamonaviy ijtimoiy rivojlanish dinamikasi inson hayoti va faoliyatining barcha sohalarida - fan va texnikada, iqtisodiyot va siyosatda, ta’lim va madaniyatda, ishlab chiqarishni tashkil etish va uni boshqarishda tez va chuqur o‘zgarishlar bilan tavsiflanadi. Ta’lim eng muhim ijtimoiy institutlardan biri sifatida ham jamiyatning o‘zgaruvchan maqsad va ehtiyojlariga muvofiq, yuqori texnologiyalarni ishlab chiqish va joriy etish bilan doimiy ravishda rivojlanib boradi. Shu bilan birga, ta’lim-tarbiya tizimlarining zamonning ijtimoiy muammolariga munosabati o‘z-o‘zidan emas, balki bilvosita, ma’lum bir inertsia bilan tavsiflangan jamoatchilik fikri va pedagoglar, jamoat va davlat arboblari faoliyatining rivojlanishi jarayonida sodir bo‘ladi. Hozirgi kunda oliy

ta'lim tizimi oldiga mamlakatimiz yoshlarini o'z fikrini og'zaki va yozma ravishda erkin va savodli bayon eta oladigan mustaqil fikr sohiblari etib tarbiyalashdek dolzarb vazifani qo'yadi. Bunday yondashuv natijasi an'anaviy shakllarni interfaol shakllarga almashtirishni talab qiladi. Interfaollikning yangi darajasi esa Kooperativ ta'limga hosdir. Kooperativ ta'limning asosiy g'oyasi – o'quv topshiriqlarini nafaqat birgalikda bajarish, balki hamkorlikda o'qish o'rganishdir. Kooperativ o'qitish har bir o'quvchini kundalik qizg'in aqliy mehnatga, ijodiy va mustaqil fikr yuritishga o'rgatish, shaxs sifatida onglilik, o'z shaxsiy fikriga egalik, mustaqillikni tarbiyalash, har bir o'quvchida shaxsiy qadr-qimmat tuyg'usini vujudga keltirish, o'z kuchi va qobiliyatiga bo'lgan ishonchni mustahkamlash, tahsil olishda mas'uliyat hissini shakllantirishni ko'zda tutadi. Kooperativ o'qitish texnologiyasi har bir o'quvchining tahsil olishdagi muvaffaqiyati guruh muvaffaqiyatiga olib kelishini anglagan holda mustaqil va sidqidildan aqliy mehnat qilishga, o'quv topshiriqlarini to'liq va sifatli bajarishga o'quv materialini puxta o'zlashtirishga, o'rtoqlariga hamkor bo'lib, o'zaro yordam berishga zamin tayyorlaydi

Umumiy maqsadni baham ko'rish Birinchidan, jamoa sifatida birgalikda mehnat qilayotgan talabalarning barchasi umumiy maqsadga ega bo'ladilar. Loyihaning muvaffaqiyati ularning sa'y-harakatlarini birlashtirish bilan bog'liq. Umumiy maqsadga erishish uchun jamoa sifatida ishlash qobiliyati biznes rahbarlari bugun yangi ish joylarida qidirayotgan asosiy fazilatlardan biri hisoblanadi. Kooperativ ta'lim faoliyati talabalarga jamoalarda ishlashga yordam beradi. Bill Geytsning aytishicha, "Jamoalar bir xil maqsadda harakat qilishlari va yaxshi g'ayratli shaxs sifatida qarashlari kerak". Umumiy maqsadga erishish, o'quvchilarning o'zlariga imkon qadar ko'proq imkoniyatlarni qo'lga kiritishlari uchun bir-birlariga ishonishni o'rganish imkonini beradi. Liderlik ko'nikmalari Bir guruhning haqiqiy muvaffaqiyatga erishish uchun, guruh ichidagi shaxslar etakchilik qobiliyatlarini namoyon etishlari kerak. Qo'llaniladigan vazifalarni ajratish, qo'llab-quvvatlash va shaxsiy maqsadlarga erishish kabi ko'nikmalar sherikchilik orqali o'rganilishi va amalda qo'llanishi mumkin bo'lgan yetakchilik qobiliyatidir. Odatda, yangi guruh tashkil etilganda, yetakchilar o'zlarini juda tez namoyon qiladilar. Shu bilan birga, siz

guruhga rahbarlikni amalga oshirishda barcha shaxslarga yordam berish uchun guruh ichida yetakchilik rollarini belgilashingiz mumkin . Kommunikativ kompetensiya Samarali jamoaviy ish deganda, barcha yaxshi muloqot va mahsulot yoki faoliyatga bo'lgan sadoqatni tushunish mumkin. Guruhning barcha a'zolari ijobiy muloqot qilishlari kerak. Ushbu ko'nikmalar o'qituvchi tomonidan to'g'ridan-to'g'ri modellashtirilgan bo'lishi va barcha faoliyat davomida mustahkamlangan bo'lishi kerak. Talabalar o'zlari bilan suhbatlashishni hamda do'stlarini faol tinglashni o'rgansalar, ularning ishi sifati ortadi. Nizoli vaziyatlarni boshqarish kompetensiyasi Nizolar barcha guruh sozlamalarida paydo bo'ladi. Ba'zan bu to'qnashuvlar kichik va osonlikcha ko'rib chiqiladi. Boshqa paytlarda esa, agar ular bekor qilinmasa, ular jamoadan ajralib qoladilar. Ko'pgina hollarda, o'quvchilarga o'zingizning muammolaringizni yechishga va ishtirok etishga harakat qilishingiz kerak.

Vaziyatga e'tibor qarating, ammo ular o'zlari hal qila oladimi yoki yo'qmi. Agar siz shug'ullanishingiz kerak bo'lsa, jamoaning barcha a'zolarini birgalikda gaplashib, ular uchun samarali nizoni hal qilishni sinab ko'rishingiz lozim. Moslashuvchanlik kompetensiyasi Kooperativ muhitda ishlashda ko'plab qarorlar e'tiborga olinishi kerak. Talabalarni jamoa sifatida o'ylashni boshlash va birgalikdagi qarorlarni qabul qilishning yaxshi yo'li ularni jamoa nomi bilan bo'lishishdir. U yerdan keladigan keyingi qarorlar, qaysi o'quvchilar qanday vazifalarni bajarishi kerakligini anglatadi. Bundan tashqari, talabalar guruhda ishlashiga qaramasdan, ular o'zlarining mas'uliyatlariga ega bo'lishadi. Bu esa, o'zlarining barcha guruhlariga ta'sir qilishi mumkin bo'lgan ko'plab qarorlarni qabul qilishni talab qiladi. Ustoz va targ'ibotchi sifatida, agar ma'lum bir qaror guruhning boshqa a'zolariga ta'sir etsa, unda ular birgalikda muhokama qilinishi kerakligini ta'kidlash kerak. Talabalarning hamkorlikka kirishishlari jarayonida ko'rib chiqilayotgan ijobiy munosabatlarni rivojlantirish – ta'limning muhim vazifalaridan biri. Shu maqsadda tanlangan vaziyatlar tasirchanligi, xaotiyligi, qiziqarliligi, talablarining xissi olamiga tasir qildirish, ular Uchun zarur amal ko'nikmalarini yaratish imkoniyatiga egaligi, Yangi bilimlarni o'zlashtirish va mustaxkamlash, amaliy jihatdan qurilishiga ko'maklashishi lozim.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. А.М.Ахмедова. Педагогические условия профессионального саморазвития личности будущего учителя. Автореферат ВАК РФ 13.00.08, 2007
2. Маралов В.Г. Основы самопознания и саморазвития. М.: Академия, 2002. 256 с.
3. Бордовский Г.А. Особенности развития современного педагогического образования // Педагогика. 2010. № 5. С. 59-66.
4. Зеер Э.Ф. Личностно-развивающие технологии начального профессионального образования. М.: Академия, 2010. 176 с.
5. Данилюк А.Я. Принципы модернизации педагогического образования // Педагогика. 2010. № 5. С. 37-46.
6. Андреев В.И. Педагогика высшей школы: инновационно-прогностический курс. Казань: Центр инновационных технологий. 2005. 500 с.
7. М.У.Курбанов. Таълим-Тарбия Жараёни Самарадорлигини Оширишда Педагогик Жамоани Бошқаришнинг Ўзига Хос Хусусиятлари. Academic research in educational sciences 4. 2023
8. M.U.Kurbanov. Creation of modern school management in countries of economic transition and analysis of professional competencies of school leaders. International Journal of Early Childhood Special Education. Volume 14 Issue 8. 2022